

Najbolj eminentna stavba evropske prestolnice kulture

Lutkovno gledališče Maribor

UROŠ LOBNIK

Lutkovno gledališče v Mariboru je trenutno najbolj eminentna sodobna arhitekturna stavba evropske prestolnice kulture. Če hočemo tujim strokovnjakom pokazati trenutni odnos do kulture, potem jih peljemo v novo stavbo Lutkovnega gledališča, kjer navadno padejo vsi dvomi, zakaj Maribor gosti tako eminenten dogodek, vsaj iz vidika odnosa do kulturne infrastrukture.

Že ob predstavitvi natečajnih projektov (nekaj več kot deset prispelih del republiškega natečaja iz leta 2004) se je pokazalo, da je imela žirija srečno roko oziroma da je izbrala rešitev, ki zaradi svoje konceptualne zasnove napoveduje arhitekturni presežek. Med vsemi prispelimi projekti je izbrana idejna zasnova ponujala najbolj decentno rešitev, ki sta jo odlikoval predvsem jasn prostorski koncept umeščanja nove gledališke dvorane z zunanjo tribuno s tehnološko inovativnih predlogi (poleg tretje nagrade je izbrano rešitev odlikovala nadzorovano povezovanje historičnih in novih vsebin). Večina si je sicer v tistem času seveda najbolj želela predvsem novo stavbo lutkovnega gledališča, ker so lutkarji desetletja životali v nemogočih delovnih razmerah in se ni zavedala, kakšen kakovostni preskok jim bo ponudila izbrana rešitev. Pridobili so ne samo lutkarji, temveč tudi mesto, regija, država.

Dilema, ki se je ob izbiri minoritskega samostana kot nove lokacije lutkovnega gledališča v mestu zadrževala kakor pritlehna megla, je lahko ob izbiri natečajne rešitve vsaj delno odpadla. Odločitev, da postane jugozahodni vogal srednjeveškega obzidja epicenter štajerske kulturne infrastrukture, je nastala konec petdesetih let prejšnjega stoletja in je čakala na ustrezne čase vse do začetka novega tisočletja. Z lutkovnim gledališčem, ki je umeščeno v prostore Minoritskega samostana, zgodba preurejanja tega območja seveda nikakor še ni zaključena – je pa postala realnost, ki ji bo moralo mesto slediti. Dejstvo je, da lahko območje postane kulturni epicenter mesta le s celovitejšo urbano arhitekturno prenovi.

Koncept preнове

Prenova minoritskega samostana je uspešen primer konceptualno jasne zasnove pri umeščanju nove vsebine v historični objekt. Arhitekta sta z umestitvijo odra ter njegove infrastrukture v prostor nekdanjega polatirjskega dvorišča samostana z eno potezo rešila bistveno zagato prenove stavbne dediščine. Oder, ki se odpira na dve strani, ima tako notranjo in zunanjo dvorano oziroma notranji in zunanji amfiteater, je popolnoma ločen od historične substance. V obstoječo historično substanco sta arhitekta smiselno (glede na

Mala dvorana. Drobní deli programa gledališča, kot so sklop vhoda z malim lokalom, mala dvorana, garderobe igralcev, spremljajoče otroške delavnice, prostori uprave, garsonjere za nastopajoče goste, mali muzej ..., so umeščeni v obstoječo grajeno strukturo.

funkcije uporabe) umestila spremljajoče prostore. Tako sta vprašanje prenove historičnega dela obvarovala pred instalaterskimi posegi in lažje ohranjala konservatorske zahteve. Že res, da je takšen koncept pogojeval sam natečajni razpis, bistveno je prepoznati, kako smotno je izpeljana umestitev odra v prostor dvorišča v navezavi z reševanjem spremljajočih površin.

Velika dvorana lutkovnega gledališča je umeščena v atrij z rekonstruiranimi baročnimi arkadami. Ta prostor sta arhitekta prepoznala kot izjemno dragocen, zato sta ponudila rešitev s pomično tribuno, ki s potrebno tehnologijo v ozadju zloži celotno konstrukcijo stran ali popolnoma k odru. Tako se lahko atrij po potrebi z arkadami pokaže v vsem svojem sijaju in se uporablja za druge vrste prireditve. Oblikovanje stropa ima smiselno rešitev s stranskima svetlobnima pasovima, ki ju je možno zatemniti. Oder pa je mogoče odpreti tudi proti preostanku dvorišča, kjer se ob dvigu stene pokaže lesena zunanja tribuna. Takšna rešitev daje lutkovnemu gledališču nove dimenzije, saj lahko deluje dvostransko oziroma lahko deluje povezano ali pa samo navzven.

Historična struktura v funkciji

V pritličnem delu služi historična struktura kot scenografija vhodne avle – nizek a preprečljiv reprezentančen prostor, ki nas sprejme z izveličnim sodobno oblikovanim rdečim

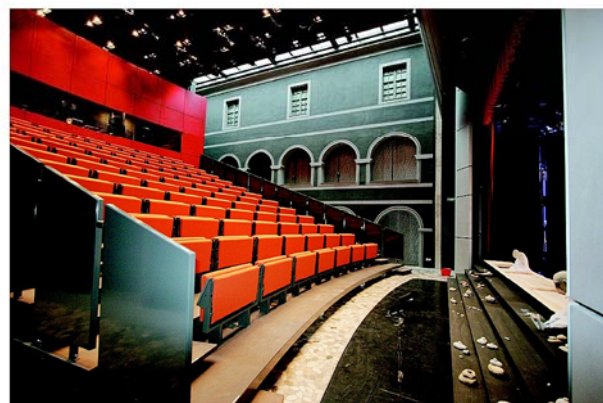
nadstreškom. Delavnice ter vadbene in upravni prostori si sledijo v etažah nekdanjega samostana vse do podstrešja – funkcionalno in prepoznavno likovno oblikovani prostori odeti v sive lesene obloge, temno kovino in bele stene. V historični strukturi navdušujejo predvsem mali oder (prostor za izjemno atmosfero, predvsem med predstavami, zaradi izjemne "povezanosti" lutke in gledalca), lutkovni muzej, večnamenski vadbene prostor, delavniški niz.

To, kar navdušuje iz arhitekturnega vidika, je nedvomno spoznanje, da je mogoče odpisane objekte prenoviti in jih napolniti z novo vsebino, da je torej možno vzpostaviti sožitje tradicije z modernim, ne da bi bil pri takšnem kompromisu kdo prikrajšan ter da lahko nove posege arhitekt "podpiše" kot avtor detajlov. Arhitekturni sladkosec lahko sledi majhnim in duhovitim arhitekturnim detajlom, ki so pogosto tudi označevalec prostora oziroma usmerjevalec, kot bralec prostorskega haiku-ja. Avtorja se s smiselnim umeščanjem detajla pogovarjata s historično strukturo in časom, v katerem ustvarjata.

Konzolna nadstrešnica zunanje tribune deluje lahkotno in sodobno, je kontrapunkt med starim in novim, tako kot vhodna nadstrešnica, napis na prodornini južnega zidu prenaša igrivost grafičnega oblikovanja v arhitekturo (črke kot lutke), prostostoječe luči in ograje so minimalni akcenti ...

Dostop z Lenta (s servisnim dovozom). Z dravske strani se k vhodnemu predprostoru dviga kaskadno oblikovan prostor "za obzidjem", primeren zlasti za otroške delavnice na prostem.

Velika dvorana. Kubus odrskega stolpa stoji na "stopalu", vsajenem v samostanski atrij, in nosi streho nad dvorano – atrijem, ne da bi obremenjeval obstoječo zgradbo, daje pa tudi zaščito nad odprtim avditorijem, namenjenim letnim dogodkom.

Sanitarni prostori so integrirani v obstoječo grajeno strukturo.

Kobetov opus

To pomlad se nikakor ne morem izogniti Kobetu in njegovim prenovam. Minuli mesec sem se ukvarjal s pisanjem strokovnega teksta o ljubljanski operi. Primerjava med obema stavbama glede višine investicije in obsežnosti posega nima smisla, v konceptu pa najdemo vzporednice, ki jih bo stroka najbrž čez nekaj leta nedvomno prepoznavala kot Kobetov prispevek k sodobni slovenski arhitekturi. Vse prenovi so nekakšni arhitekturni regeneratorji urbanega prostora, ker arhitekturni koncept rešitve zmeraj sloni na vpenjanju arhitekture v prostor – to pomeni, da se historična struktura dopolni v tolikšni meri, da se vzpostavijo (pre)potrebne prostor-

ske povezave. Kobe hkrati goji najbolj avtorski detajl med slovenskimi arhitekti. Glede na dobljene arhitekturne natečaje in vse bolj številne realizacije je videti, da se je Kobe specializiral za prenovi in da so njegove arhitekturne prenovi vsakič presežek, ki da nekaj več ne samo naročniku – uporabniku, temveč tudi okolju, v katerem se nahaja. Po dveh letih delovanja bi moral nekdo to videti, toliko bolj, ker je lutkovno gledališče nedvomno manj polemično kot prenova opere – tam je moral arhitekt stopiti čez rob in novo po volumnu ne samo prisloniti ob staro, temveč celo dvakrat preseči. Hiša lutk v Mariboru je tisto, kar smo si lahko samo želeli – rešitev, ki omogoča kvalitetno delovanje ter razvoj lutkarstva.